

DOMINIKA MRÓZ*

ODPOWIEDZIALNOŚĆ WSPÓLNIKA SPÓŁKI CYWILNEJ ZA WADY FIZYCZNE I PRAWNE WNIESIONEGO WKŁADU W ŚWIETLE ART. 862 K.C.

WSTĘP

Spółka cywilna ze względu na uproszczoną w porównaniu z osobowymi spółkami prawa handlowego procedurę zawiązywania cieszy się w obrocie ogromną popularnością jako dogodna forma prowadzenia szeroko rozumianej działalności zarobkowej (w tym: działalności gospodarczej) i realizacji wspólnego celu ekonomicznego. Wskazuje się ją jako najczęściej wykorzystywaną w praktyce strukturę organizacyjno–prawną dla tego typu działań, obejmującą obszary tradycyjnie zarezerwowane dla bardziej zinstytucjonalizowanych form spółkowych¹. Jak wynika z danych GUS, dnia 1 stycznia 2006 r. w Polsce zanotowano 268 047 spółek cywilnych²; jest to największa liczba w porównaniu z innymi typami spółek.

Wspólnicy spółki cywilnej realizują wspomniany cel ekonomiczny poprzez działanie w sposób oznaczony, w szczególności przez wniesienie wkładów (art. 860 § 1 k.c.). Takie sformułowanie cytowanego przepisu wskazuje na ogromną doniosłość czynności wniesienia wkładów. Wkłady, zwłaszcza te polegające na przeniesieniu na spółkę własności rzeczy lub wniesieniu do spółki rzeczy jedynie do używania, stanowią podstawowe zaplecze materialne dla rozpoczęcia i prowadzenia działal-

---

Artykuł zrecenzowany przez dr Annę Rachwał (Katedra Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego).

* *Doktorantka w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Jagiellońskiego, aplikant radcowski przy OIRP w Krakowie, współpracownik Polsko–Niemieckiego Centrum Prawa Bankowego Uniwersytetu Jagiellońskiego.*

¹ Por. M. Litwińska: *Spółka cywilna w świetle nowych regulacji prawnych*, Przegląd Prawa Handlowego (dalej: PPH) 2001, nr 7, s. 1.

² Dane te podaje D. Nowak (w.): *Prawo spółek 2006–2007*, pod red. A. Kidyby, Warszawa 2007, s. 27.

ności w formie spółki, a co za tym idzie — dla osiągnięcia zamierzonego przez wspólników celu ekonomicznego.

Wobec powyższego, ich przedmioty winny spełniać odpowiednie normy jakościowe, tak aby w sposób jak najpełniejszy służyły uzgodnionemu w umowie przez wspólników celowi gospodarczemu przez cały okres jego realizacji. Ustawodawca przewidział zatem w art. 862 k.c. dodatkową, współistniejącą obok reżimu odpowiedzialności kontraktowej i deliktowej regulację uprawnień przysługujących w razie wniesienia przez wspólnika wadliwego wkładu. Wskazanie sposobu realizacji tychże uprawnień (formy i skutków ich wykonania oraz podmiotu do tego uprawnionego) może nastręczyć niemało trudności z dwóch względów:

- konieczności jedynie odpowiedniego, a więc wymagającego pogłębionego procesu interpretacji stosowania przepisów, do których art. 862 k.c. odsyła;
- braku odrębnej od wspólnika wnoszącego wkład obciążony wadami podmiotowości spółki cywilnej³.

W literaturze podkreśla się, iż wniesienie wkładu polegającego na przeniesieniu własności rzeczy nie jest sprzedażą, a wniesienie rzeczy tylko do używania nie jest najmem — tym motywuje się konieczność jedynie odpowiedniego stosowania przepisów o sprzedaży czy najmie⁴, ich niezbędnej adaptacji⁵, jednakże nie precyzuje się rezultatów tegoż odpowiedniego stosowania. Niektórzy autorzy idą nieco dalej w egzegezie normy art. 862 k.c., wskazując na przepisy, które znajdą zastosowanie w odniesieniu do spółki cywilnej, a których zastosowanie należy wyłączyć⁶. Jednakże i oni nie ujmują, do jakich konsekwencji prowadzi zastosowanie zaproponowanych norm i jak w pełni umotywować wskazane wyłączenia. Nieliczne, bardziej szczegółowe opracowania o charakterze artykułu koncentrują się jedynie na zagadnieniu odpowiedzialności wspólnika spółki cywilnej za wady fizyczne i prawne wniesionego wkładu (rękojmia za wady) — czyli na jednym z trzech bloków zagadnień regulowanych przez normę odsyłającą art. 862 k.c.⁷ — i to w szerszym ujęciu, a mianowicie na tle regulacji dotyczącej osobowych spółek handlowych. Znacznie więcej prac — od obszerniejszych o charakterze komentatorskim⁸ po te

³ Tak W. Pyziół (w:) W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss: *Prawo spółek*, Bydgoszcz–Kraków 2004, s. 50.

⁴ Tak J. Gudowski (w:) *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, pod red. G. Bienka, Warszawa 2006; K. Pietrzykowski (w:) *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 2, pod red. K. Pietrzykowskiego, Warszawa 2004; Z. Radwański, J. Panowicz–Lipska, *Zobowiązania — część szczegółowa*, Warszawa 2004, s. 296; W. Pyziół (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 66–67.

⁵ G. Jędrejek (w:) *Prawo...*, *op. cit.*, s. 89.

⁶ Tamże.

⁷ A. Baranowska: *Odpowiedzialność za wady fizyczne i prawne wkładów rzeczowych w spółkach osobowych*, *Prawo Spółek* 2003, nr 6, s. 22 i n.

⁸ A. Kidyba: *Kodeks spółek handlowych. Objasnienia*, Zakamycze 2001, s. 86 i n.; S. Sołtysiński (w:) S. Sołtysiński, J. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2001, s. 324 i n.; S. Sołtysiński (w:) S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja: *Kodeks handlowy. Komentarz*, t. 1, Warszawa 1997, s. 658 i n.

krótsze⁹ — poświęconych jest analizie podobnie brzmiącej normy art. 49 § 1 k.s.h.¹⁰ dotyczącej spółki jawnej czy jej odpowiednika na gruncie uprzednio obowiązującego kodeksu handlowego¹¹.

Zawierają one merytorycznie szersze rozważania, które dzięki podobieństwu regulacji obu wspomnianych norm odsyłających mogą stanowić dobrą bazę do rekonstrukcji konsekwencji prawnych wniesienia wkładów do spółki cywilnej w świetle art. 862 k.c.

W niniejszym opracowaniu adaptacja przepisów o sprzedaży i najmie w zakresie wskazanym w art. 862 k.c. została dokonana przy uwzględnieniu specyficznego charakteru umowy spółki cywilnej i jej celu; główną dyrektywę interpretacyjną dla funkcjonalnej wykładni art. 862 k.c. stanowi dla mnie konieczność zapewnienia pełnej i efektywnej ochrony należytości wykonania zobowiązania do wniesienia wkładów — głównego zobowiązania każdego współnika. W literaturze przedmiotu¹² neguje się możliwość przyznania „spółce” większości uprawnień z tytułu rękojmi przysługujących jej z mocy norm konstruowanych na podstawie odesłania; odmawia się możliwości zastosowania przepisów statuujących uprawnienie do żądania obniżenia ceny oraz odstąpienia od umowy w przypadku wadliwości wniesionego wkładu ze względu na specyfikę umowy spółki jako umowy niewzajemnej. Według niektórych autorów¹³ dopuszcza się jedynie możliwość wykonania przez „spółkę” uprawnienia do żądania wymiany rzeczy na wolne od wad lub usunięcia wady. Jednakże taka interpretacja wydaje się zbyt wąska i wypaczająca funkcję ochronną norm regulujących rękojmię.

W związku z powyższym, opowiadam się przyznaniem „spółce” jak najszerszej ochrony prawidłowości wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu poprzez przyznanie pełnego katalogu uprawnień z tytułu rękojmi między innymi za przyznaniem pozostałym współnikom możliwości zniweczenia stosunku spółki w wyniku wykonania prawa odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia ze współnikiem, który wniósł wadliwy wkład, przez co poważnie nadużył zaufania pozostałych współników już na samym początku działalności spółki. Celem niniejszego opracowania jest:

⁹ R. Stefanicki: *Odpowiedzialność z tytułu rękojmi za wady fizyczne wkładu rzeczowego w spółce jawnej (waga problemu) (w:) Kodeks spółek handlowych po pięciu latach obowiązywania*, praca zbiorowa, Wrocław 2006, s. 445 i n.

¹⁰ Ustawa z dnia 12 września 2000 r. (Dz.U. Nr 94, poz. 1037 ze zm.); przywołany przepis stanowi: „Jeżeli współnik zobowiązał się wnieść tytułem wkładu do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia i ryzyka przypadkowej utraty przedmiotu świadczenia stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży lub o najmie”.

¹¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. (Dz.U. Nr 57, poz. 502). Odpowiednikiem obecnego art. 49 § 1 k.s.h. był art. 103 k.h., w myśl którego: „w przypadku, w którym spółnik (pisownia oryginalna — przyp. D.M.) zobowiązał się wnieść do spółki rzeczy inne niż pieniądze na własność lub do używania, wówczas do jego obowiązku świadczenia, odpowiedzialności z tytułu rękojmi i ponoszenia niebezpieczeństwa stosuje się odpowiednio przepisy już to o sprzedaży, już to o najmie”.

¹² A. Baranowska: *Odpowiedzialność..., op. cit.*

¹³ Tamże.

- analiza rezultatu odpowiedniego zastosowania przepisów powołanych w brzmieniu art. 862 k.c. — dopuszczalności i kształtu uprawnień przysługujących względem współnika wnoszącego wadliwy wkład;
- próba wskazania podmiotu władnego zrealizować ustalone w związku z powyższym uprawnienia.

1. ZAKRES STOSOWANIA ART. 862 K.C. W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA WADY Z TYTUŁU RĘKOJMI

Artykuł 862 k.c. stanowi, iż jeżeli współnik zobowiązał się wnieść do spółki własność rzeczy, do wykonania tego zobowiązania, jak również do odpowiedzialności z tytułu rękojmi oraz do niebezpieczeństwa utraty lub uszkodzenia rzeczy stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży. Jeżeli rzeczy mają być wniesione tylko do używania, stosuje się w powyższym zakresie przepisy o najmie. Odesłanie z art. 862 k.c. ma charakter tzw. odesłania systemowego. Celem racjonalnego ustawodawcy była całościowa regulacja zakresu i form odpowiedzialności współnika wnoszącego wadliwy wkład — stąd sformułowanie: „stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży (...) i najmie”. Takie sformułowanie dopuszczalne jest pod warunkiem, że przepisy, do których się odsyła, dadzą się w sposób niebudzący wątpliwości wydzielić spośród innych. W omawianej sytuacji przepisy te dają się wydzielić: są to art. 556 i n. k.c. oraz art. 664 i n. k.c.

Brzmienie tytułu niniejszego opracowania wskazuje, iż jego przedmiot stanowić będzie analiza zakresu stosowania normy art. 862 k.c. jedynie w części dotyczącej regulacji odpowiedzialności współnika spółki cywilnej z tytułu rękojmi — a więc w związku z wniesieniem do spółki wkładu obciążonego wadą fizyczną lub prawną. Hipoteza wspomnianej normy nie obejmuje wszystkich rodzajów wkładów wymienionych w art. 861 § 1 k.c. Przepis wymienia jedynie: wkład polegający na wniesieniu własności rzeczy oraz na wniesieniu rzeczy wyłącznie do używania. Z tego wynika, że z zakresu zastosowania art. 862 k.c. wyłączono regulację odpowiedzialności za wady wniesionego wkładu polegającego na świadczeniu usług. Ponadto, przepis ten pomija wkład polegający na wniesieniu do spółki „innych praw niż własność”; z tego zakresu pojęciowego wymienia jedynie prawo do używania rzeczy. Z zakresu przedmiotowego hipotezy normy art. 862 k.c. wykluczyć należy także wniesienie wkładu pieniężnego z dwóch względów. Po pierwsze, w związku z brakiem jednoznacznej, zarówno legalnej, jak i doktrynalnej kwalifikacji pieniędzy jako rzeczy¹⁴, a po drugie — z intencją ustawodawcy usytuowania współnika wno-

---

¹⁴ Po pierwsze, pieniąż postrzega się w doktrynie w ogólności jako przedmiot materialny niebędący rzeczą lub szczególną odmianę rzeczy; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk: *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, War-

szącego wadliwy wkład w pozycji analogicznej do pozycji sprzedawcy czy wynajmującego — a zatem podmiotu, przedmiotem zobowiązania którego jest świadczenie analogiczne do świadczenia sprzedawcy czy wynajmującego, a nie świadczenie analogiczne do świadczenia kupującego (świadczenie pieniężne stanowiące cenę).

Przyjąć należy, iż katalog wkładów objętych hipotezą art. 862 k.c. ma charakter enumeratywny — nie obejmuje zatem wkładów polegających na wniesieniu do spółki innych praw niebędących prawem własności poza prawem do używania rzeczy; odesłanie do przepisów o rękojmi przy sprzedaży i najmie nie znajdzie zastosowania do odpowiedzialności za wady wkładu polegającego przykładowo na wniesieniu użytkownika wieczystego, przelewie wierzytelności na rzecz „spółki”, wniesieniu rzeczy do używania i pobierania z niej pożytków, czy też wniesieniu majątkowego prawa autorskiego.

W związku z brzmieniem art. 566 k.c. powstaje pytanie, czy katalog uprawnień z tytułu rękojmi przy sprzedaży statuowany przez tę normę można poszerzyć o uprawnienia przysługujące kupującemu w razie niezgodności towaru z umową regulowane ustawą z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie kodeksu cywilnego (ustawa o sprzedaży konsumenckiej — dalej u.s.k.). Należy na nie udzielić odpowiedzi przeczącej. Trudno bowiem przyjąć, aby przedmiot wkładu stanowił tzw. towar konsumpcyjny, tj. nabyty w celu niezwiązanym z działalnością zawodową lub gospodarczą¹⁵, nawet jeśli działalność w formie spółki nie kwalifikuje się jako gospodarcza lub zawodowa. Przedmiot wkładu przeznaczony jest bowiem nie do osobistego użytku nabywców (w tym kontekście: pozostałych współników, którzy zostają współwłaścicielami), ale służy wszystkim współnikom dla realizacji określonego w umowie spółki celu.

2. POJĘCIE RĘKOJMI

Rękojmia za wady rzeczy sprzedanej to szczególnie uregulowany reżim odpowiedzialności sprzedawcy wobec kupującego za jakość i stan prawny rzeczy sprze-

---

szawa 2001, s. 241 (por. wyrok SN z dnia 18 kwietnia 1980 r., IV CR 87/80, OSNCP 1981, nr 1, poz. 10); orzeczenie dostępne w programie Lex Omega. Przeciwko uogólnianiu tego poglądu wypowiedzieli się S. Dmowski i S. Rudnicki (w:) *Komentarz...*, op. cit., s. 176. Przymiot rzeczy oznaczonej co do gatunku (rzeczy zamiennej) pieniądze zyskują jedynie na gruncie regulacji szczególnych, przykładowo: przepisów dotyczących pożyczki. Wątpliwości budzi także kwalifikacja pieniądza elektronicznego, zdematerializowanego, na którym opiera się całokształt rozliczeń bezgotówkowych jako rzeczy w związku z przyjęciem założenia, iż na gruncie polskiego prawa cywilnego rzeczą może być tylko przedmiot materialny. Wątpliwości interpretacyjne dotyczące pojęcia „rzeczy” w kontekście konieczności ustalenia rodzajów wkładów mieszczących się w zakresie hipotezy normy statuującej odpowiedzialność współnika z tytułu rękojmi ustawodawca rozstrzygnął na gruncie regulacji dotyczącej spółki jawnej w art. 49 k.s.h. poprzez użycie sformułowania „rzeczy innych niż pieniądze”.

¹⁵ Kwalifikację przedmiotu umowy jako towaru konsumpcyjnego jako przesłankę dopuszczalności stosowania przepisów ustawy o sprzedaży konsumenckiej do umów innych niż własność akcentuje M. Pecyna (w:) M. Pecyna: *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej. Komentarz*, Zakamycze 2004, s. 27 i n.

danej¹⁶. Wyodrębnia się on z ogólnego reżimu odpowiedzialności za niewykonanie i nienależyte wykonanie zobowiązania (art. 471 i n. k.c.). Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na zupełne uniezależnienie odpowiedzialności sprzedawcy od jego winy czy nawet wiedzy o istnieniu wady rzeczy sprzedanej¹⁷. Specyficznie zostały ukształtowane uprawnienia, jakie kupujący może uzyskać w przypadku ujawnienia się wad rzeczy:

- prawo odstąpienia od umowy oraz żądanie obniżenia ceny rzeczy sprzedanej (art. 560 k.c.),
- roszczenie o dostarczenie rzeczy wolnych od wad zamiast wydanych rzeczy wadliwych albo o usunięcie wady (art. 561 k.c.).

Ponadto, kupującemu korzystającemu z uprawnień z tytułu rękojmi przysługuje roszczenie o naprawienie szkody. Odpowiedzialność z tytułu rękojmi może ulec rozszerzeniu (przykładowo: przez wprowadzenie w szerszym zakresie odpowiedzialności sprzedawcy), ograniczeniu (przykładowo: przez wyłączenie niektórych uprawnień kupującego), a nawet zupełnemu wyłączeniu z treści umowy sprzedaży¹⁸.

Istota rękojmi w przypadku wad rzeczy najętej kształtuje się podobnie jak w przypadku umowy sprzedaży. Odpowiedzialność ta została ukształtowana obok zasad ogólnych dla wzmocnienia pozycji najemcy¹⁹.

3. POJĘCIE ODPOWIEDNIEGO STOSOWANIA PRZEPISÓW

Jak podkreśla się w literaturze²⁰, art. 862 k.c. odsyła do odpowiedniego, a więc uwzględniającego specyfikę umowy spółki, stosowania przepisów kodeksu cywilnego o sprzedaży i najmie (art. 535 i n., art. 556 i n., art. 659 i n. k.c.). Stosowanie przywołanych przepisów jedynie odpowiednio uzasadnione jest tym, iż wniesienie wkładu polegającego na przeniesieniu własności na rzecz „spółki” nie jest sprzedażą w rozumieniu art. 535 k.c., a oddanie rzeczy do używania nie stanowi najmu w ujęciu art. 659 k.c. Są to swoiste transakcje, w których po jednej stronie zajmuje miejsce wspólnik dokonujący wniesienia wkładu, a po drugiej wszyscy wspólnicy (ze wspólnikiem wnoszącym wkład łącznie), którzy przejmują przedmiot wkładu do majątku wspólnego stanowiącego wspólność łączną²¹.

Odpowiednie stosowanie przepisów (w analizowanym przypadku: o sprzedaży i o najmie) może polegać na zastosowaniu danych przepisów wprost, zastosowaniu ich z modyfikacjami uwzględniającymi specyfikę instytucji prawnej, do której

¹⁶ W Żukowski (w:) *Sprzedaż*, pod red. F. Zolla, Warszawa 2004, s. 154.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ W. Żukowski (w:) *Sprzedaż...*, *op. cit.*, s. 155.

¹⁹ H. Ciepła (w:) *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, pod red. G. Bienka, Warszawa 2001, s. 201.

²⁰ J. Gudowski (w:) *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 540.

²¹ Tamże.

odesłanie ma zastosowanie, oraz na wyłączeniu ich zastosowania ze względu na całkowitą ich nieadekwatność do konstrukcji normowanej przez odesłanie.

Konstrukcyjne podobieństwo między wniesieniem wkładów polegających na przeniesieniu własności rzeczy oraz na wniesieniu ich jedynie do używania z umowami sprzedaży i najmu ma charakter specyficzny i jednak mimo wszystko dość ograniczony. Sama czynność wniesienia wkładu — jakkolwiek wywołuje analogiczne do umowy sprzedaży lub najmu skutki w odniesieniu do rzeczy będącej jej przedmiotem (powoduje zmianę stosunków własnościowych w przypadku wniesienia do spółki własności rzeczy lub ograniczenie wykonywania prawa własności współnika wnoszącego wkład jedynie do używania) — nie jest umową. Stanowi jedynie wykonanie zobowiązania wykreowanego przez normy umowy spółki — umowy wielostronnej, niewzajemnej, organizacyjnej. Wniesienie wkładów jest zatem czynnością stanowiącą spełnienie świadczenia, do którego współnik jest z mocy umowy spółki zobowiązany.

4. KODEKSOWY KATALOG UPRAWNIENÍ Z RĘKOJMI; POJĘCIE WADY

Na gruncie przepisów o rękojmi przy sprzedaży wyróżnia się wady fizyczne oraz prawne rzeczy sprzedanej. Definicję legalną odpowiedzialności za wady fizyczne rzeczy statuuje art. 556 § 1 k.c. Zgodnie z brzmieniem przywołanego przepisu, można wskazać następujące przesłanki odpowiedzialności z tytułu rękojmi:

- rzecz sprzedana ma zmniejszoną wartość lub użyteczność ze względu na cel w umowie oznaczony lub wynikający z okoliczności lub przeznaczenia rzeczy,
- rzecz nie ma właściwości, o których istnieniu sprzedawca zapewnił kupującego,
- rzecz została kupującemu wydana w stanie niezupełnym.

Z wadami prawnymi (art. 559 k.c.) mamy do czynienia wtedy, gdy rzecz stanowi własność osoby trzeciej albo jest obciążona prawami osoby trzeciej, w tym również pewnymi prawami o charakterze obligacyjnym skutecznymi wobec kupującego²².

W literaturze na gruncie przepisów dotyczących najmu przez wadę rozumie się nie tylko usterki materialne rzeczy najętej, które ograniczają jej przydatność do umówionego lub wynikającego z właściwości rzeczy użytku, ale także okoliczności wpływające na zmniejszenie używalności przedmiotu najmu²³. Chodzi zarówno o wady fizyczne, jak i prawne.

---

²² W. Żukowski (w:) *Sprzedaż...*, op. cit., s. 155.

²³ H. Ciepla (w:) *Komentarz...*, op. cit., s. 201.

5. KATALOG UPRAWNIENÍ PRZYSŁUGUJĄCYCH WIERZycIELOWI (KUPUJĄCEMU, NAJEMCY) Z TYTUŁU RĘKOJMI ZA WADY RZECZY

Na podstawie przepisów statuujących odpowiedzialność z tytułu rękojmi: **przy sprzedaży** (art. 560 k.c.) wierzycielowi przysługują następujące uprawnienia:

- odstąpienie od umowy;
  - żądanie obniżenia ceny (alternatywnie z odstąpieniem);
  - wymiana rzeczy wadliwej na wolną od wad;
  - niezwłoczne usunięcie wady (te dwa ostatnie nazywane są w literaturze kontruprawnieniami sprzedawcy²⁴);
- przy najmie** (art. 664 § 1 i 2 k.c.):
- żądanie obniżenia czynszu za czas trwania wad;
  - wypowiedzenie umowy bez zachowania terminów wypowiedzenia.

6. WADLIWOŚĆ WKŁADU POLEGAJĄCEGO NA PRZENIESIENIU WŁASNOŚCI NA RZECZ SPÓŁKI (ODPOWIEDNIE ZASTOSOWANIE PRZEPISÓW O RĘKOJMI PRZY SPRZEDAŻY)

6.1. ODSTĄPIENIE OD UMOWY

W związku z tym, iż zmiana stosunków własnościowych w zakresie przedmiotu wkładu jest następstwem umowy spółki, a czynność wniesienia wkładu nie ma charakteru odrębnej umowy, choćby nienazwanej, odstąpienie dotyczyć będzie umowy spółki. Odstąpienie od umowy spółki na podstawie art. 862 w zw. z art. 560 § 1 k.c. stanowi więc jeszcze jeden, poza wymienionymi w art. 872 i n. k.c. oraz dopuszczalnymi na zasadach ogólnych, sposób rozwiązania spółki. Jednakże w przypadku spółki wieloosobowej, nie zawsze będzie gospodarczo uzasadnione przeprowadzanie procedury likwidacji majątku spółki określonej w art. 875 k.c. li tylko z powodu wykonania prawa odstąpienia w wyniku wniesienia wadliwego wkładu przez jednego ze współników; najczęściej pozostali współnicy będą chcieli kontynuować dotychczasową działalność w składzie pomniejszonym o współnika, który nadużył ich zaufania, wnosząc wkład obciążony wadami. W takiej sytuacji zasadne jest przyjąć, że rozwiązany w wyniku wykonania prawa odstąpienia od umowy stosunek spółki pomiędzy dotychczasowymi współnikami zawiązuje się na nowo pomiędzy pozostałymi współnikami, z wyłączeniem tego, który wniósł wadliwy

---

²⁴ Tamże.

wkład. Prawo polskie nie zna bowiem konstrukcji wyłączenia współnika ze spółki opartej na silnych więzach osobowych, jaką jest między innymi spółka cywilna.

6.1.1. PODMIOT UPRAWNIONY DO WYKONANIA PRAWA ODSTĄPIENIA

Prawo francuskie na gruncie przepisów odnoszących się do wszystkich typów spółek przyjmuje koncepcję odesłania do przepisów o sprzedaży w zakresie regulacji odpowiedzialności w razie wniesienia przez współnika do spółki wkładu obciążonego wadami (art. 1843–3 al. 3 C.Civ.: „W razie wniesienia wkładu polegającego na przeniesieniu na spółkę prawa własności rzeczy, współnik wnoszący wkład odpowiada wobec spółki jak sprzedawca wobec kupującego”; al. 4: w razie wniesienia rzeczy tylko do używania — współnik odpowiada jak najemca). W doktrynie²⁵ regulację tę przybliżono na przykładzie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Odpowiednikiem strony kupującej jest spółka, sprzedawcy zaś — współnik wnoszący wadliwy wkład. Spółka nie uiszcza ceny, jedynie oferuje w zamian do objęcia udziały. Jednakże pozbawiona modyfikacji adaptacja takiego rozwiązania na grunt polski nie jest w pełni możliwa, gdyż podmiotowości spółki z o.o. w prawie francuskim jako osoby prawnej (por. art. L210–6 w zw. z art. L210–1 C.Com.) można przeciwstawić odrębną podmiotowość współnika. W prawie francuskim wszystkie spółki — tak handlowe, jak i cywilne, mają osobowość prawną²⁶.

W prawie polskim wyodrębnienie tychże „stron” nie jest już takie klarowne ze względu na wyłącznie obligacyjny, niekreujący odrębnego od współników podmiotu, charakter spółki cywilnej. W związku z tym, iż współnik wnoszący wkład stanowi zarówno odpowiednik strony sprzedającej czy wynajmującej, jak i podmiotowy element odpowiednika zbiorowej strony kupującej czy najemcy, wyłania się problem „umowy z samym sobą”.

Można przyjąć, iż współnik wnoszący wkład nie jest w sensie materialnym odpowiednikiem drugiej strony, tj. kupującego czy najemcy, zatem problem dokonania przez współnika wnoszącego wkład czynności „z samym sobą” staje się bezprzedmiotowy. W przypadku bowiem wniesienia wkładu polegającego na wniesieniu rzeczy do używania, współnik *de facto* ogranicza wykonywanie swego prawa własności wnoszonej rzeczy poprzez ustanowienie na rzecz pozostałych współników uprawnienia do współkorzystania z niej; ograniczenie, które nakłada na siebie, polega na rezygnacji z wykonywania praw właścicielskich innych niż korzystanie z rzeczy

²⁵ P. Didier: *Droit commercial*, Paris 1993, s. 456; D. Mróz (w.): D. Mróz, P. Szewo: *Spółka z o.o. we Francji* (w:) *Polska spółka z o.o. w Unii Europejskiej*, pod red. A. Kidyby, Warszawa 2006, rozdział 3 cz. II pkt 1.3.1, s. 1–2.

²⁶ Por. A. Kozłowska-Szczerba (w:) *Prawo francuskie*, t. 1, pod red. A. Machowskiej i K. Wojtyczka, Zakamycze 2004, s. 276.

(innymi słowy: jej używanie; współnik wnoszący wkład współkorzysta z innymi z rzeczy w ramach realizacji przedmiotu działalności spółki). Trudno zatem mówić o tym, iż dokonuje on z samym sobą czynności ustanowienia obligacyjnego prawa do współkorzystania z przedmiotu wkładu przysługującego jemu samemu. W razie przyjęcia takiego założenia, ustanowione przez współnika na rzecz jego samego uprawnienie wygasałoby przez *confusio*, co i tak nie pociągałoby zmian w zakresie istnienia prawa współnika do używania rzeczy (pozostaje on bowiem jej właścicielem).

Podobnie sytuacja kształtuje się w razie wniesienia wkładu własności rzeczy. Wspólnik jako właściciel rozporządza swoim prawem na rzecz pozostałych współników, czyniąc ich, obok samego siebie, współwłaścicielami przedmiotu wkładu na zasadach współwłasności łącznej, bezudziałowej. Trudno mówić, iż sam ustanawia na rzecz siebie prawo współwłasności — które jest przecież prawem własności²⁷ — będąc właścicielem. Wspólnik nie pozbywa się w tym wypadku prawa własności, rozporządzając nim na rzecz pozostałych współników oraz samego siebie; trudno przyjąć, iż nabywa on to prawo z powrotem. On jedynie dopuszcza pozostałych jako współwłaścicieli²⁸. Przyjmuje się zatem, że w stosunkach współnik — spółka, spółkę należy rozumieć jako pozostałego (przy dwuosobowej) lub pozostałych (przy wieloosobowej) współników, z wyłączeniem tego, który wniósł wkład. W związku z tym, współnik, do którego kierowane jest oświadczenie w stosunkach wewnętrznych spółki, zawsze przyjmuje charakter podmiotu zewnętrznego²⁹. Powyżej przedstawiona koncepcja zasługuje na aprobatę ze względu na ułatwienie oceny sytuacji prawnej współnika będącego adresatem oświadczenia — wyklucza bowiem założenie, iż współnik, składając wspomniane oświadczenie, dokonuje czynności z samym sobą.

6.1.2. FORMA I TRYB PODJĘCIA DECYZJI O WYKONANIU PRAWA ODSTĄPIENIA

W pierwszej kolejności należy odpowiedzieć na pytanie, czy decyzja o wykonaniu prawa odstąpienia ma charakter sprawy z zakresu reprezentacji czy prowadzenia spraw spółki. Wyjaśnienie tej kwestii jest podstawowe dla determinacji reżimu prawnego, w świetle którego oceniać się będzie decyzję o odstąpieniu, gdyż obie te kwestie współnicy mogą w umowie uregulować odmiennie³⁰. Należy opowiedzieć się za klasyfikacją tej decyzji jako czynność z zakresu prowadzenia spraw spółki, ponieważ jej skutki ingerują zarówno w strukturę majątku spółki, w skład personalny współników, a niekiedy przesadzają o dalszej prawnej egzystencji „spółki” — do-

---

²⁷ S. Rudnicki: *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 241.

²⁸ J. Frąckowiak: *Przenoszenie własności i obciążanie nieruchomości w stosunkach pomiędzy spółką cywilną a jej współnikami*, Rejent 1999, nr 2, s. 74.

²⁹ S. Rudnicki: *Inaczej o nieruchomości jako o wkładzie do spółki cywilnej*, Rejent 2001, nr 1.

³⁰ D. Pawłyszcz: *Reprezentacja w spółce cywilnej*, PPH 1997, nr 11.

tyczą więc spraw związanych z realizacją wspólnego celu gospodarczego³¹. Prawne relacje między wspólnikiem wnoszącym wadliwy wkład a pozostałymi mają charakter wewnętrzny; nie dotyczą stosunku „spółki” z osobą trzecią — stąd wykluczenie przyjęcia tezy o reprezentacji. Jakkolwiek wspólnik wnoszący wkład traktowany jest jako podmiot swoiście zewnętrzny wobec pozostałych — przyjęć należy, iż nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 866 k.c., gdyż nadal pozostaje stroną stosunku spółki. Decyzja o wykonaniu prawa odstąpienia, jako ingerująca w strukturę własności majątku spółki, w skład personalny, przesądzająca niekiedy definitywnie o istnieniu spółki, nie jest „zwykłą czynnością spółki w rozumieniu art. 865 § 1 zd. 1 k.c. Zatem, przy „spółce wieloosobowej” (tj. wielostronnej umowie spółki cywilnej) uprawnienie do odstąpienia od umowy nie może zostać wykonane przez któregośkolwiek ze wspólników bez uprzedniej uchwały pozostałych (por. art. 865 § 1 zd. 1 k.c.). Forma uchwały ma więc charakter obligatoryjny; stanowi warunek *sine qua non* wykonania uprawnienia do odstąpienia od umowy. Przesłanki podjęcia ważności uchwały (wymagane kworum oraz większość głosów) określa umowa spółki. Co więcej, oświadczenie o wykonaniu prawa odstąpienia podlega ogólnemu reżimowi związanemu ze składaniem oświadczeń woli; oznacza to, że wywołuje ono skutki z chwilą, gdy doszło do wspólnika będącego jego adresatem w taki sposób, iż mógł się zapoznać z jego treścią (art. 61 k.c.). Z powyższego zatem wynika, że aby wykonanie prawa odstąpienia było skuteczne, wspólnik winien mieć możliwość zapoznania się z treścią przedmiotowej uchwały.

Aprobata tezy, iż wspólnik, który wniósł wadliwy wkład, jest podmiotem niejako „zewnętrznym” w stosunku do pozostałych, prowadzi konsekwentnie do przyjęcia założenia, iż w przypadku „spółki wieloosobowej” nie bierze on udziału w podejmowaniu decyzji o odstąpieniu od umowy spółki, a co za tym idzie — jego głos nie wlicza się do ogólnej liczby głosów. Jednakże jego obecność ma wpływ na kworum, jeżeli takowe wymagane jest przez umowę spółki dla skuteczności podjęcia uchwały — przyjęcie takiego rozwiązania zakłada ułatwienie podjęcia decyzji przez pozostałych wspólników; ma charakter swoistej sankcji za wniesienie wadliwego wkładu. Z powyższego wynika, iż wspólnik, którego oświadczenie o odstąpieniu dotyczy, nie bierze udziału w jego składaniu. Powstaje pytanie, czy do skutecznego złożenia wspomnianego oświadczenia wystarczy podjęcie samej uchwały pozostałych wspólników, czy też konieczne jest złożenie odrębnego od uchwały oświadczenia o odstąpieniu, skierowanego „na zewnątrz” do wspólnika. Jakkolwiek złożenie oświadczenia o odstąpieniu w wykonaniu uprawnień z tytułu rękojmi za wady wkładu zostało w niniejszym opracowaniu zakwalifikowane jako czynność z zakresu reprezentacji spółki, funkcjonalne wydaje się przyjęcie pierwszego z tych założeń. Uzasadnione jest to dwoma względami. Po pierwsze, wspólnik, jakkolwiek jest podmiotem swoiście „zewnętrznym” wobec spółki w tym konkretnym przypad-

³¹ W. Pyziół (w:) *Prawo spółek...*, op. cit., s. 70.

ku, to jednak brak dostatecznych podstaw do traktowania go jak osobę trzecią. Po drugie, konieczność złożenia tylko jednego oświadczenia jest dla pozostałych współników rozwiązaniem ekonomicznym, a forma uchwały spełnia wymogi formy pisemnej przewidzianej dla wykonania prawa odstąpienia od umowy spółki zawartej w formie aktu notarialnego ze względu na wniesienie nieruchomości tytułem wkładu.

Jeżeli w spółce jest tylko dwóch wspólników — decyzję podejmuje drugi z nich. Należy bowiem przyjąć, iż drugi ze wspólników jest podmiotem „zewnętrznym” wobec tego, z którym zawiązał obligacyjny stosunek spółki.

6.1.3. SKUTKI WYKONANIA PRAWA ODSTĄPIENIA

Wedle dominującego poglądu przyjmuje się, iż w razie odstąpienia umowa ulega zniweczeniu ze skutkiem wstecznym³². W literaturze i orzecznictwie przyjęto³³, że skuteczność odstąpienia uzależniona jest od rzeczywistego zwrotu wadliwej rzeczy. Oznaczałoby to, iż wspólnik, który wniósł wadliwy wkład, dopóty miałby status wspólnika w spółce, dopóki pozostali wspólnicy, którzy podjęli decyzję o odstąpieniu, nie zwróciliby mu przedmiotu jego wkładu.

Dotychczas ścierały się w orzecznictwie i literaturze dwie koncepcje dotyczące skutków wykonania ustawowego prawa odstąpienia. Pojawił się pogląd, że „odstąpienie przez kupującego od umowy sprzedaży rzeczy ruchomej ze względu na wady (art. 560 § 1 k.c.) powoduje przejście jej własności z powrotem na sprzedającego”³⁴. Uzasadnieniem ma być art. 395 § 2 k.c., zastosowany *per analogiam* i luka w prawie co do prawnorzeczowych skutków odstąpienia od umowy³⁵. Drugi pogląd zakłada, iż nie ma tu, co do zasady, przypadku „automatycznego” zniweczenia skutków rzeczowych, tylko musi być czynność przeniesienia własności z kupującego na sprzedawcę³⁶. Jest to wyrażone roszczeniem uprawnionego o zwrot rzeczy³⁷. Dotyczy to z pewnością nieruchomości. Co do rzeczy ruchomych przyjęto stanowisko Sądu Najwyższego³⁸, że „odstąpienie sprzedawcy na podstawie art. 491 § 1 k.c. od umowy sprzedaży rzeczy ruchomej powoduje przejście jej własności z powrotem na zbywcę”³⁹. Przyjęcie powyższych poglądów oznaczałoby, iż skorzystanie z uprawnienia z tytułu rękojmi do odstąpienia od umowy prowadziło do powrotnego przeniesienia własności przedmiotu wkładu na wspólnika, który go

---

³² Cz. Żuławska (w:) *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 50.

³³ W. Katner (w:) *System prawa cywilnego. Zobowiązania — część szczegółowa*, t. 7, s. 135 i cytowane tam orzecznictwo.

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże.

³⁷ Tamże.

³⁸ W. Katner (w:) *System...*, *op. cit.*, s. 135 i cytowane tam orzecznictwo.

³⁹ Tamże.

wniósł, w razie wniesienia rzeczy ruchomej; zaś w przypadku nieruchomości wykonanie prawa odstąpienia rodziłoby po stronie pozostałych współników je wykonujących obowiązek powrotnego przeniesienia jej własności na współnika, który ją wniósł tytułem wkładu. W odniesieniu do przedmiotu wkładu żadna z tych koncepcji nie znajdzie zastosowania wprost ze względu na skomplikowane stosunki własnościowe związane z charakterem majątku spółki cywilnej.

Ze względu na trudności z możliwością powrotu do uprzednio istniejących stosunków własnościowych należy przyjąć skutki *ex nunc*. Prawo odstąpienia ma charakter uprawnienia prawnokształtującego⁴⁰. Skutki związane z jego wykonaniem następują z chwilą zaistnienia możliwości zapoznania się współnika wnoszącego wadliwy wkład z treścią uchwały obejmującej oświadczenie o odstąpieniu. Następowstwem wykonania prawa odstąpienia jest zniesienie stosunku prawnego z mocą wsteczną; przyjmuje się fikcję prawną, jakoby umowa nigdy nie została zawarta. Jednakże przyjęcie koncepcji automatycznego powrotu do uprzednio istniejących stosunków własnościowych w zakresie przedmiotu wadliwego wkładu sprzed zawarcia umowy spółki jest niemożliwe ze względu na konstrukcję wspólności łącznej, którą objęty jest majątek spółki.

Ustanie tego rodzaju wspólności poprzez przekształcenie jej we współwłasność w częściach ułamkowych możliwe jest tylko po ustaniu stosunku, z którego ona wynika — czyli stosunku spółki.

Wykonanie prawa odstąpienia przybiera postać zmiany umowy spółki (jest to niezbędne w związku z tym, iż następuje zmiana składu personalnego w spółce; współnik, który wniósł wadliwy wkład, nie jest objęty już stosunkiem spółki w wyniku wykonania prawa odstąpienia) dokonanej w formie pisemnej *ad probationem* (art. 77 § 2 k.c.) lub w formie aktu notarialnego, jeżeli umowa była zawarta w tejże formie (art. 77 § 3 k.c.; przykładowo: ze względu na to, iż tytułem wkładu została wniesiona własność nieruchomości). Nowe brzmienie umowy nie obejmuje już danych współnika, który wniósł wadliwy wkład; zmianie ulega także postanowienie dotyczące przedmiotu i wartości wniesionych wkładów — dane dotyczące wadliwego wkładu zostają z niego wyeliminowane. Umowę podpisują dotychczasowi współnicy z wyłączeniem tego, który wniósł wadliwy wkład.

Wspomniana zmiana umowy spółki to akt złożony, w sensie jurydycznym stanowiący:

- po pierwsze: zniesienie stosunku spółki pomiędzy wszystkimi dotychczasowymi współnikami i przekształcenie obejmującej majątek spółki wspólności łącznej we współwłasność w częściach ułamkowych;
- umowne zniesienie tej współwłasności przez „zwrot” wkładów rozumiany jako powrót do uprzednio istniejących stosunków własnościowych w odniesieniu do ich przedmiotów;

⁴⁰ Tamże.

- zawiązanie nowego stosunku spółki cywilnej między dotychczasowymi współnikami z wyłączeniem tego, który wniósł wadliwy wkład; w związku z tym łączy się to z czynnością ponownego wniesienia wkładów (przez dotychczasowych współników z wyłączeniem tego, który wniósł wadliwy wkład), a co za tym idzie — ponownego objęcia wspólnością łączną przedmiotów dotychczasowych wkładów poza wadliwym; *de facto* mamy tu do czynienia z umownym „przyznaniem” na wyłączną własność przedmiotu wadliwego wkładu byłemu współnikowi, który go wniósł.

W związku z tak dokonanym odstąpieniem powstaje pytanie, w jaki sposób dokonać rozliczeń między byłym współnikiem, który na skutek wykonania prawa odstąpienia znalazł się „poza spółką”, a pozostałymi. Artykuł 560 § 3 k.c. odsyła w tym zakresie do przepisów o odstąpieniu od umowy wzajemnej. Umowa spółki cywilnej nie jest umową wzajemną; jest dwu- lub wielostronnym stosunkiem zobowiązaniowym, nakierowanym na realizację uzgodnionego wspólnego celu gospodarczego. Moim zdaniem, przyjąć jednak należy, że podstawą wspomnianych rozliczeń jest norma art. 862 k.c. w zw. z art. 560 § 2 w zw. z art. 494 k.c.⁴¹; pozostali współnicy (lub współnik), jako „strona, która odstępuje od umowy”, obowiązani są zwrócić współnikowi, który wniósł wadliwy wkład, wszystkie jego wkłady — tak wadliwe, jak i niewadliwe. Mogą żądać od niego naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania; uprawnienie do żądania zwrotu tego, co oni świadczyli, nie znajduje tu zastosowania, bowiem ich wkłady pozostają w majątku spółki. Trudno także mówić o możliwości „zwrotu” majątkowych uprawnień spółkowych współnikowi, który wniósł wadliwy wkład — gdyż z chwilą ustania stosunku spółki traci on wspomniane uprawnienia.

Pozostałym współnikom nie przysługuje prawo zatrzymania z art. 496 k.c., w związku z tym, że współnik, który wniósł wadliwy wkład, nie zwraca im żadnego swego świadczenia wzajemnego.

6.1.4. OGRANICZENIA W WYKONANIU PRAWA ODSTĄPIENIA

Źródłem ograniczeń w wykonaniu prawa odstąpienia są tzw. kontruprawnienia współnika, który wniósł wkład obciążony wadami. Stosownie do art. 862 k.c. w zw. z art. 560 § 1 k.c., nie można odstąpić od umowy, jeżeli współnik niezwłocznie wymieni rzecz wadliwą na rzecz wolną od wad albo niezwłocznie wady usunie. Ograniczenie to nie ma zastosowania, jeżeli rzecz była już przez współnika wymieniana lub naprawiana, chyba że wady są nieistotne.

---

⁴¹ Takie rozwiązanie, choć dla współników gospodarczo dogodne, może budzić wątpliwości w związku z obowiązującym regułą interpretacyjnej, iż niedopuszczalne jest odesłanie do przepisów już zawierających odesłania.

WYMIANA RZECZY WADLIWYCH NA WOLNE OD WAD

Sygnalizacja zamiaru wymiany rzeczy wadliwej na wolną od wad może wyrazić się w tym, iż współnik zgłasza przeciw podejmowanej uchwale o odstąpieniu, a następnie dostarczy rzeczy wolne od wad. Do realizacji tego kontruprawnienia, tj. do zniesienia wspólności łącznej rzeczy wadliwych i objęcia nią rzeczy wolnych od wad, nie jest konieczna zmiana umowy spółki. W tej sytuacji nie dochodzi bowiem do zmiany przedmiotu wkładu w związku z tym, iż kontruprawnienie to dotyczy rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku; rzeczy wadliwe zastępowane są rzeczami tego samego gatunku wolnymi od wad. Wykonanie tego kontruprawnienia — a co za tym idzie — zniweczenie skutków odstąpienia nie jest uzależnione od zgody drugiej strony (tzn. pozostałych współników). Brak zatem przesłanki uzasadniającej konieczność ingerencji w treść umowy spółki.

Z powyższego wynika zatem wniosek, że realizacja kontruprawnienia zależy wyłącznie od współnika wnoszącego wadliwy wkład.

NIEZWŁOCZNA NAPRAWA RZECZY WADLIWEJ

Dla skutecznej realizacji tego kontruprawnienia konieczna jest wyraźna manifestacja zamiaru naprawy rzeczy wadliwej przez współnika oraz niezwłoczne dokonanie tejże naprawy. W tym zakresie przepis, do którego odsyła art. 862 k.c., ma zastosowanie wprost.

Kontruprawnienie to dotyczy sytuacji, gdy przedmiotem wadliwego wkładu jest rzecz oznaczona co do tożsamości, a sprzedawca jest wytwórcą rzeczy⁴². Rzecz oznaczona co do tożsamości to zarówno rzecz wytwarzana na zamówienie, a więc jedyna w swoim rodzaju, lecz także skonkretyzowana przez określenie jej cech w sposób pozwalający na jej identyfikację od innych⁴³. Każdemu współnikowi przysługuje roszczenie o usunięcie wady rzeczy wobec współnika będącego jej wytwórcą⁴⁴.

OGRANICZENIA ZE WZGLĘDU NA DOSTARCZANIE RZECZY CZĘŚCIAMI

Zgodnie z normą art. 862 k.c. w zw. z art. 562 k.c., jeżeli współnicy porozumieli się, że dostarczenie rzeczy wnoszonych tytułem wkładu będzie odbywać się częściami, a współnik wnoszący wkład mimo żądania pozostałych nie dostarczył zamiast rzeczy wadliwych takiej samej ilości rzeczy wolnych od wad, pozostali

⁴² Tamże.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Tamże.

wspólnicy mogą od umowy odstąpić także co do części rzeczy, które mają być dostarczone później.

W sytuacji uzgodnionego dostarczenia rzeczy częściami oraz zaistnienia ich wadliwości, treść uchwały podjętej w celu wykonaniu prawa odstąpienia winna precyzować zakres prawa odstąpienia — czy odstąpienie dotyczy całości czy też części przedmiotu wkładu. Różnie bowiem kształtują się skutki tejże uchwały. Przepis art. 562 k.c. dotyczy rzeczy oznaczonych co do gatunku. Zatem stają się one objęte wspólnością łączną dopiero po przeniesieniu ich posiadania na spółkę — czyli po udostępnieniu ich pozostałym wspólnikom w sposób umożliwiający wykonywanie władztwa nad nimi. Zatem, rzeczy, których wspólnik nie dostarczył jeszcze spółce, nie są objęte wspólnością łączną; uchwała o odstąpieniu nie ingeruje zatem w układ dotyczący ich stosunków własnościowych. Uchwała ta ma skutek zwalniający wspólnika z obowiązku wniesienia wkładu reszty rzeczy; wówczas nie niweczy ona stosunku spółki, utrzymuje więc łączącą wspólników w mocy. Prowadzi ona do zmiany treści umowy spółki poprzez zmianę zakresu i wartości przedmiotu wkładu. Jakkolwiek wspólnik wnoszący wadliwy wkład pozostaje nadal w spółce, a uchwała ta ma na celu zmniejszenie zakresu jego zobowiązania, to jednak i w tym wypadku przyjąć należy, iż wspólnik ten nie bierze udziału w głosowaniu nad nią (jeżeli udział ten weźmie, to głos jego nie będzie liczył się do ogólnej liczby głosów, a jego obecność nie będzie miała znaczenia przy ustalaniu kworum). Uprawnienie do wykonania odstąpienia przysługuje bowiem pozostałym wspólnikom jako odpowiedzialnikowi strony kupującej.

Ze względu na to, iż wspomniana zmiana umowy spółki ma stanowić umowne zniesienie współwłasności, wydaje się, że wspólnik, który wniósł wadliwy wkład, powinien uczestniczyć w jej zawarciu, złożyć oświadczenie o akceptacji jej warunków. Powstaje pytanie, jaką wspomniana zgoda powinna przybrać formę w związku z tym, iż przyjęto, że wspólnik, który wniósł wadliwy wkład, nie bierze udziału w podejmowaniu uchwały dotyczącej prawa odstąpienia. Moim zdaniem wystarczy wzmianka w uchwale, iż wspólnik godzi się na przyznanie mu na wyłączną własność przedmiotu wniesionego tytułem wkładu lub nawet wzmianka, iż wspólnik ten nie zamierza wykonać tzw. kontruprawnień sprzedawcy, czyli godzi się na wszelkie konsekwencje wykonania przez pozostałych prawa odstąpienia.

OGRANICZENIE ZWIĄZANE Z WADLIWOŚCIĄ TYLKO NIEKTÓRYCH RZECZY

Odpowiednie zastosowanie art. 565 k.c. z mocy odesłania prowadziłoby do konkluzji, że jeżeli spośród rzeczy wniesionych tytułem wkładu tylko niektóre są wadliwe i dają się odłączyć od rzeczy wolnych od wad, bez szkody dla spółki (w literalnym brzmieniu przepisów: „obu stron” — tu rozumianej jako ogół wspól-

ników, czyli odpowiednika zarówno strony kupującej, jak i sprzedającej), uprawnienie pozostałych wspólników ogranicza się do rzeczy wadliwych.

Oznacza to, iż wspólnik, który wniósł wadliwy wkład, pozostaje w spółce; wykonanie prawa odstąpienia sprowadzi się do zmiany umowy spółki w zakresie wartości przedmiotu wkładu oraz odpowiedniego zmniejszenia zakresu prawa do zysku wspólnika wnoszącego wkład.

Możliwe sposoby zmniejszenia prawa do udziału w zysku zostaną wskazane poniżej w związku z omówieniem uprawnienia do żądania obniżenia ceny.

6.2. ŻĄDANIE OBNIŻENIA CENY

Wniesienie wkładu nie jest sprzedażą — brak więc tutaj ceny rozumianej jako wzajemne świadczenie pieniężne, stanowiące wartościowy ekwiwalent przedmiotu świadczenia niepieniężnego; za wniesione wkłady wspólnik uzyskuje udział. Udział obejmuje prawa majątkowe i korporacyjne. Prawa majątkowe wynikające z udziału (prawo do zysku, prawo do nadwyżki po zakończeniu procesu likwidacji spółki), stanowiące materialny refleks wniesienia wkładu, należy potraktować jako ekonomiczny odpowiednik ceny za wniesiony wkład.

Prawo do udziału w zysku wspólnicy określają w umowie, w braku odpowiednich postanowień znajduje zastosowanie dyspozytywna regulacja art. 867 § 1 k.c. stanowiąca o równym prawie do udziału w zyskach wszystkich wspólników. Zmiana zakresu majątkowych uprawnień udziałowych wymaga zmiany umowy spółki. Żądanie jego obniżenia przełoży się na roszczenie wobec wspólnika wnoszącego wadliwy wkład o złożenie oświadczenia woli o treści zmienionej we wspomnianym zakresie umowy. Podjęcie decyzji o uszczupleniu majątkowych praw udziałowych jest czynnością prowadzącą do zmiany umowy spółki, wywierającą wpływ na podstawowe prawa wspólnika. Przyjąć więc należy, iż jest to sprawa przekraczająca zakres zwykłych czynności spółki, dlatego wymaga ona uchwały. Jako swoisty odpowiednik żądania obniżenia ceny można traktować zarówno obniżenie zysku, jak i zwiększenie udziału w stratach. Wybór, czy zmniejszeniu podlega prawo do udziału w zysku czy w masie likwidacyjnej oraz czy udział w stratach zostaje zwiększony, należy do pozostałych wspólników; najczęściej będzie determinowany charakterem i stopniem wady wkładu. Nie ma przeszkód, by wspólnicy doprecyzowali w umowie spółki, w jakiej formie i w jakim stosunku prawo do zysku wspólnika wnoszącego wadliwy wkład zostało uszczuplone. Zmieniona umowa spółki stanowi podstawę wypłaty zmniejszonego zysku lub zwiększonego udziału w stratach. Z chwilą podjęcia stosownej uchwały pozostałym wspólnikom przysługuje względem wspólnika, który wniósł wadliwy wkład, roszczenie o złożenie oświadczenia woli o treści zmienionej umowy spółki. Zgodnie z art. 862 k.c. w zw. z art. 560 § 3 k.c. uszczuplenie majątkowych praw udziałowych wspólnika powinno nastąpić

w takim stosunku, w jakim wartość rzeczy wolnej od wad pozostaje do jej wartości obliczonej z uwzględnieniem istniejących wad. Takie rozwiązanie może pociągać za sobą skutki dwojakiego rodzaju — bądź powodować stosowne zwiększenie udziału w zysku pozostałych wspólników, bądź przy niezmienionym zakresie praw do zysku statuować obowiązek wspólnika, który wniósł wadliwy wkład do uzupełnienia wartości wniesionego wkładu do wysokości umówionej. Drugie z proponowanych rozwiązań wydaje się bardziej trafne. Po pierwsze, jakkolwiek istnieje tożsamość podmiotowa wspólników i spółki ze względu na brak podmiotowości prawnej tej ostatniej, trudno przyjąć, iż zwiększenie udziałów w zysku pozostałych wspólników realizuje funkcję kompensacyjną uprawnienia do żądania obniżenia ceny. Po drugie, zysk dzielony jest bowiem korzyścią każdego ze wspólników z osobna, a nie rekompensatą szkody poniesionej przez spółkę jako funkcjonalną i gospodarczą całość w wyniku wniesienia wadliwego wkładu przez jednego ze wspólników. Wspomniana rekompensata realizuje się przez obowiązek uzupełnienia wartości wniesionego wkładu.

Powstaje także pytanie, czy wniesienie wadliwego wkładu może stanowić przesłankę uszczuplenia praw korporacyjnych wspólnika (przykładowo: definitywne, a nie tylko w tej danej konkretnej sprawie pozbawienie prawa głosu) w ramach wykonania prawa żądania obniżenia ceny przy odpowiednim zastosowaniu art. 560 § 1 k.c. Należy przyjąć, że norma art. 560 § 1 w zw. z art. 862 k.c. nie może stanowić samoistnej podstawy. Można rozważyć możliwość wykonania tego uprawnienia na podstawie postanowień umowy spółki rozszerzających odpowiedzialność z tytułu rekojmi (art. 862 k.c. w zw. z art. 558 § 1 zd. 1 k.c.), jednakże z uwzględnieniem przepisów o dopuszczalności ograniczenia prawa wspólnika do prowadzenia spraw spółki.

6.3. ŻĄDANIE DOSTARCZENIA RZECZY WOLNEJ OD WAD

Uprawnienie to przewidziane zostało przez ustawodawcę w art. 561 k.c. Nie wyłącza ono uprawnienia do odstąpienia od umowy ani do żądania obniżenia ceny (art. 561 § 3 k.c.).

Zgodnie z art. 862 k.c. w zw. z 561 § 1 k.c., jeżeli przedmiotem wkładu są rzeczy oznaczone co do gatunku, pozostali wspólnicy mogą żądać od wnoszącego wkład dostarczenia zamiast wkładu wadliwego (który zwracają) takiego samego rodzaju rzecz niewadliwą, fabrycznie nową⁴⁵. W tej sytuacji zmiana brzmienia umowy spółki nie jest konieczna; w związku z tym, iż rzeczy oznaczone co do gatunku są zastępowalne innymi takimi samymi, postanowienie o zobowiązaniu do wniesienia danego wkładu nie ulega zmianie. Jednakże sama czynność wymiany w sensie jurydycznym to:

---

⁴⁵ Cz. Żuławska: *Komentarz...*, *op. cit.*, s. 58.

- rozwiązanie stosunku spółki w drodze *contrarius actus*;
- zniesienie współwłasności przedmiotów wkładów; przyznanie współnikowi, który wniósł wadliwy wkład, jego przedmiotu na wyłączną własność;
- zawarcie nowego stosunku spółki i objęcie wspólnością łączną przedmiotów dotychczasowych wkładów oraz nowo dostarczonych wymienionych przedmiotów oznaczonych co do gatunku.

Decyzja o żądaniu wymiany rzeczy stanowi niewątpliwie czynność przekraczającą zakres zwykłych czynności spółki — mimo iż nie ingeruje tak dalece w strukturę majątku spółki. Konieczna jest dla niej forma uchwały; uchwała ta nie ma jednak skutku zmiany brzmienia umowy spółki.

Ten swoiście rozumiany proces zmiany zakresu przedmiotowego obowiązywania umowy spółki dokonany w sposób konkludentny poprzez czynność wymiany rzeczy wadliwej na wolną od wad nie spełnia przesłanek ważności ani zmiany, ani rozwiązania i ponownego zawarcia umowy zawartej w formie szczególnej, w sytuacji gdy umowę spółki zawarto w takiej formie. Moim zdaniem, ze względu na ułatwienie współnikom wykonania tego uprawnienia, można tu dopuścić funkcjonalną wykładnię *contra legem* art. 77 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c.

Jeżeli przedmiotem wkładu była rzecz oznaczona co do tożsamości, a współnik, który ją wniósł, jej wytwórcą, w przypadku wady, pozostałym współnikom przysługuje uprawnienie do wyznaczenia terminu usunięcia wady, z zagrożeniem wykonania prawa odstąpienia. Decyzja o wyznaczeniu terminu usunięcia wady — jako dotycząca struktury majątku spółki, przekracza zakres zwykłych czynności spółki; ustalenie tego terminu powinno nastąpić wspólnie w formie uchwały. Wspólnik może odmówić usunięcia wady, gdyby wymagało to nadmiernych kosztów (art. 561 § 2 zd. 2 k.c.).

Nasuwa się pytanie, czy zakresem odpowiedniego stosowania z art. 862 k.c. objęte są terminy prekluzyjne wskazane w art. 563 k.c., ograniczające wykonanie uprawnień z rękojmi ze względu na inną funkcję umowy sprzedaży, a inną umowy spółki. Wydawałoby się, iż w związku z tak doniosłą rolą wkładów w realizacji wspólnego celu uprawnienia z rękojmi nie powinny być ograniczone terminem ani wygasać. Jednakże literalne brzmienie art. 563 § 2 k.c. skłania do wniosków odmiennych; norma art. 862 k.c. w zw. art. 563 § 2 k.c. stanowi, że przy sprzedaży pomiędzy osobami prowadzącymi działalność gospodarczą utrata uprawnień z rękojmi następuje, jeżeli pozostali współnicy nie zbadali rzeczy w czasie i w sposób przyjęty przy rzeczach tego rodzaju i nie zawiadomili niezwłocznie współnika wnoszącego wkład o dostrzeżonej wadzie, a gdy wada wyszła na jaw dopiero później — nie zawiadomili współnika niezwłocznie po jej wykryciu. Ocena dokonania aktów staranności powinna uwzględniać fakt, iż od współników, będących przedsiębiorcami, jako podmiotów profesjonalnych, można wymagać podwyższonego miernika staranności.

7. WADLIWOŚĆ WKŁADU POLEGAJĄCEGO NA WNIESIENIU RZECZY DO SPÓŁKI TYLKO DO UŻYWANIA (ODPOWIEDNIE STOSOWANIE PRZEPISÓW O RĘKOJMI PRZY NAJMIE)

Uprawnienia z tytułu rękojmi za wady wkładu wniesionego jedynie do używania precyzuje norma art. 862 k.c. w zw. z art. 664 k.c. Są to:

- żądanie obniżenia czynszu na czas trwania wad;
- wypowiedzenie umowy spółki bez zachowania terminu.

7.1. ŻĄDANIE OBNIŻENIA CZYNSZU ZA CZAS TRWANIA WAD

Uprawnienie to przysługuje wspólnikom, jeżeli przedmiot wkładu wniesiony jedynie do używania ma wady, które ograniczają jego przydatność do umówionego użytku (art. 664 § 1 k.c.). W zakresie formy wykonania, treści i skutków tego uprawnienia, zastosowanie znajdują rozważania dotyczące żądania obniżenia ceny. Oznacza to, iż obniżeniu podlegać będzie zakres prawa do udziału wspólnika w zysku; żądanie jego obniżenia przełoży się na roszczenie wobec wspólnika wnoszącego wadliwy wkład o złożenie oświadczenia woli o treści zmienionej we wspomnianym zakresie umowy. Podjęcie decyzji o uszczupleniu majątkowych praw udziałowych jest czynnością prowadzącą do zmiany umowy spółki, wywierającą wpływ na podstawowe prawa wspólnika. Przyjąć więc należy, iż jest to sprawa przekraczająca zakres zwykłych czynności spółki, dlatego wymaga ona uchwały. Jako swoisty odpowiednik żądania obniżenia czynszu można traktować zarówno obniżenie zysku, jak i zwiększenie udziału w stratach. W tym zakresie aktualne pozostają rozważania przedstawione w pkt 6.2.

7.2. WYPOWIEDZENIE UMOWY

Wypowiedzenia umowy nie należy utożsamiać z wypowiedzeniem udziału na gruncie art. 869 k.c.; wypowiedzenie umowy, podobnie jak odstąpienie w ramach rękojmi przy wniesieniu tytułem wkładu własności rzeczy, to jeszcze jeden sposób rozwiązania *ex nunc* stosunku spółki. Przesłanki wypowiedzenia określa norma art. 862 k.c. w zw. z art. 664 § 2 k.c. Wypowiedzenie dopuszczalne jest w sytuacji, gdy:

- w chwili fizycznego udostępnienia spółce rzeczy wniesionej do używania ma ona wady, które uniemożliwiają używanie rzeczy zmierzające do realizacji wspólnego celu gospodarczego;

- jeżeli wady takie powstały później, a współnik wnoszący rzecz do używania nie usunął ich w czasie odpowiednim;
- jeżeli wady usunąć się nie dadzą.

W zakresie wykonania i skutków wypowiedzenia aktualne są rozważania dotyczące odstąpienia w ramach rękojmi przy wniesieniu tytułem wkładu własności rzeczy z tą tylko różnicą, iż zmiana umowy spółki nie stanowi zniesienia współwłasności, lecz jedynie pozbawienie spółkę prawa do korzystania z rzeczy wniesionej uprzednio do używania i „odciążenie” własności współnika z prawa obligacyjnego.

PODSUMOWANIE

Odpowiednie stosowanie przepisów o rękojmi przy sprzedaży i najmie w przypadku wad fizycznych i prawnych wniesionych wkładów, a co za tym idzie — ustalenie zakresu odpowiedzialności współnika za wniesienie wadliwego wkładu, wymaga w ogromnym stopniu uwzględnienia specyfiki konstrukcji spółki. Przepisy, do których odsyła art. 862 k.c., rzadko kiedy znajdują zastosowanie wprost. Wspomniana wykładnia funkcjonalna prowadzi do przyznania spółce pełnego katalogu uprawnień, jakie przysługują z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej bądź najętej. Uzasadnione to jest nie tylko takimi czynnikami jak: podobieństwo umowy spółki do umowy wzajemnej w kontekście czynności wniesienia wkładów, ochroną zaufania między współnikami czy koniecznością zapewnienia efektywnych sankcji na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania do wniesienia wkładu jako głównego zobowiązania w stosunku spółki, ale przede wszystkim funkcją regulacji dotyczącej rękojmi, czyli optymalizacją ochrony nabywcy.

Można dopuścić bardziej restryktywną wykładnię normy art. 862 k.c., jaką prezentują autorzy cytowani w tekście — odmawiająca spółce praktycznie większości uprawnień z tytułu rękojmi ze względu na to, iż ich przyznanie spółce nie mieści się w zakresie niezbędnej adaptacji związanej z odpowiednim stosowaniem przepisów. W świetle tych poglądów spółce nie przysługują uprawnienia do: żądania obniżenia ceny ani odstąpienia od umowy — jedynie żądanie dostarczenia rzeczy wolnych od wad albo usunięcia wady. Taka wykładnia wydaje się jednak zbyt wąska, niewystarczająca, w zbyt małym stopniu zapewniająca ochronę prawidłowości wykonania zobowiązania do wniesienia wkładów.

Nie ulega wątpliwości, iż bogactwo możliwości interpretacyjnych i argumentacyjnych czynią z normy art. 862 k.c. wyjątkowo interesujące pole badawcze. Rozwiązania zaproponowane w niniejszym opracowaniu mają charakter pewnego pomysłu; celem opracowania jest zaproszenie do dyskusji związanej z tym dotychczas bardzo wąsko opracowanym w doktrynie tematem.